

1. De stijgende noden in de wereld vragen om verantwoordelijkheid en internationale solidariteit

✚ Geef het belang van internationale solidariteit en omzien naar de meest kwetsbaren wereldwijd een prominente rol in het verkiezingsprogramma én de campagne.

2. Besteed meer aandacht aan het bereiken van de allerarmsten

✚ Investeer in het bereiken van de allerarmsten. Dit om te voorkomen dat zij worden uitgesloten. Werk via (organisaties die werken met) kerken en religieuze leiders en het lokale middenveld om hen te bereiken.

3. Samenwerken met lokale (faith-based) maatschappelijke organisaties is cruciaal voor het leveren van effectieve en duurzame hulp. Zij werken aan verandering in de haarvaten van een samenleving

✚ Samenwerken met en investeren in het maatschappelijk middenveld blijft cruciaal. In tijden waarin veel aandacht is voor het werken aan gelijkwaardige relaties, is het van belang om expliciet oog te hebben voor religie en samenwerking met religieuze actoren. Zowel voor noodhulp als ontwikkelingssamenwerking.

4. Draagvlak – ook in Nederland – is van groot belang voor duurzame ontwikkelingssamenwerking

✚ Ontwikkel beleid dat werkt aan inzicht in en draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland. Wij trekken als maatschappelijk middenveld in Nederland graag samen op om aan dit draagvlak te werken!

5. Werken vanuit een grondhouding van gelijkwaardigheid en vertrouwen vraagt om een open dialoog. Religieuze geletterdheid en een open blik naar religie en levensovertuiging is daarvoor essentieel

✚ Continueer het mandaat van de speciaal gezant voor vrijheid van religie en levensovertuiging, en houd in de breedte het belang van (kennis over) religie en samenwerking met religieuze actoren voor ogen. Neem deze actoren expliciet mee in beleid en programmaontwikkeling.

6. Blijf investeren in een effectief en duurzaam humanitair systeem

✚ Onderscheid je door te blijven investeren in noodhulp, en zet andere donoren hiertoe aan. Vervul als Nederland een aanjagers rol nu de noden wereldwijd toenemen en de benodigde financiering uitblijft.

7. Vredesopbouw begint ook in de gemeenschap

✚ Blijf in Nederlandse internationale inzet op vredesopbouw aandacht hebben voor de rol die ontwikkelingsorganisaties kunnen spelen in het werken aan duurzame vrede op het lokale niveau.

8. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst: investeren in kinderen is in het belang van de samenleving

✚ Een goede start, met voldoende voeding, goede zorg, aandacht van ouders/opvoeders, en onderwijs kan het verschil maken voor het individu, maar ook voor de rest van de samenleving. Geef expliciet aandacht aan kinderen in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid.

9. Een inclusieve samenleving vraagt om een integrale aanpak

✚ 'Leave no one behind' blijft onverminderd een punt van aandacht binnen het buitenlandbeleid, zoals het ook een centraal principe is binnen de SDG's. Een integrale aanpak is nodig om belemmeringen weg te nemen die een gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de weg staan.

10. Beleidscoherentie en invoering van IMVO wetgeving zijn beide van groot belang om de inzet via ontwikkelingssamenwerking te versterken

✚ Om de Nederlandse inzet via buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking niet tegen te werken roepen wij op te blijven focussen op beleidscoherentie. Ook is spoedige wetgeving gebaseerd op de OESO-richtlijnen noodzakelijk om de omstandigheden waaronder mensen werken te verbeteren.

Toelichtingen op de voorgedragen speerpunten voor ontwikkelingssamenwerking

TOELICHTING 1:

De tijd waarin we leven illustreert dat de nationale, maar in het bijzonder ook de wereldwijde uitdagingen, groter zijn dan ooit. De coronapandemie, maar ook de oorlog die woedt op het Europees continent heeft ons laten zien hoezeer we met elkaar verbonden zijn en dat goed functionerende internationale instellingen en internationale (ontwikkelings-)samenwerking noodzakelijk is om problemen aan te pakken die geen land of regio alleen de baas kan. Bovendien hebben we de opdracht en verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor de meest kwetsbaren wereldwijd en te streven naar recht en gerechtigheid. We roepen daarom op om dit thema ook expliciet terug te laten komen in het verkiezingsprogramma en de campagne.

TOELICHTING 2:

Armoede ontnemt mensen niet alleen hun gezondheid en hun levenskracht, maar ook hun hoop, gevoel van eigenwaarde en hun kansen om de talenten die ze hebben in te zetten. Waar gemeenschappen erin slagen om zichzelf aan de armoede te ontworstelen, verandert het perspectief. Om armoede op een duurzame manier te bestrijden is het belangrijk om te investeren in zelfredzaamheid en weerbaarheid van mensen. Toegang tot basisvoorzieningen, zoals onderwijs, water en gezondheidszorg is een basisrecht voor ieder mens. Echter, de allerarmsten en meest kwetsbare mensen worden vaak uitgesloten van (economische) ontwikkeling en armoedebestrijding en doen daardoor niet volwaardig mee aan de maatschappij. Omdat zij lastiger te bereiken zijn, vraagt het soms extra investering om resultaten te behalen. Lokale gemeenschappen en partners, bijvoorbeeld kerken en religieuze leiders, kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Zij zijn veelal toegerust en gepositioneerd om samen met de gemeenschap initiatieven te ontplooien en hulp te verlenen bij rampen en conflicten.

TOELICHTING 3:

Het maatschappelijk middenveld blijft een cruciale rol spelen in het toerusten van mensen en het veranderen van attitudes. Dat draagt bij aan het doorbreken van onrechtvaardige structuren, het werken aan opbouw van democratie en vrede. Het is belangrijk dat de overheid hierin blijft investeren, toegang faciliteert tot flexibele financiering én bewust kiest om gelden via maatschappelijke organisaties te besteden. Zij werken in de haarvaten van een samenleving en weten wat er lokaal nodig is. Vanuit Prisma vragen wij in het bijzonder aandacht voor samenwerken met religieuze actoren zoals religieuze leiders en organisaties. Het is goed om te realiseren dat bijvoorbeeld kerken, maar ook andere religieuze instellingen en organisaties overal aanwezig zijn en ook blijven. Zij bieden een netwerk, bereiken de allerarmsten en genieten vaak een groot vertrouwen van de lokale bevolking. Essentieel dus om te betrekken bij het bewerkstelligen van effectieve en duurzame hulp en ook specifiek mee te nemen in beleidsontwikkeling.

TOELICHTING 4:

Nederlands ontwikkelingsbeleid heeft als speerpunt het versterken van het maatschappelijk middenveld. We geloven dat een bruisend middenveld een gezonde tegenhanger van de overheid kan zijn, en op die manier kan bijdragen aan verdere democratisering van een land. De overheid moet echter niet vergeten dat zij ontwikkelingssamenwerking uitvoert mede in opdracht van de samenleving. Betrek dus ook het Nederlandse middenveld bij ontwikkelingssamenwerking en heb aandacht voor de vele particuliere initiatieven die ons land rijk is. Het Nederlandse draagvlak voor solidariteit met de allerarmsten elders op de wereld is iets wat we moeten koesteren, en waar mogelijk uitbreiden. De overheid zou een strategie moeten ontwikkelen op Nederlandse draagvlakversterking. Recent onderzoek van The Broker – in opdracht van Prisma – liet de toegevoegde waarde van de grote en betrokken achterban van religieuze organisaties zien. Hun donateurs geven hun een stabiele basis en een krachtig mandaat om op te acteren. Deze organisaties zitten veelal ook in de haarvaten van de Nederlandse samenleving. Essentieel als het gaat over draagvlakversterking.

TOELICHTING 5:

Gelijkwaardigheid vormt de rode draad door de recent gepubliceerde Afrikastrategie. Terecht, want alleen vanuit gelijkwaardige samenwerkingen kunnen oplossingen worden gevonden voor de wereldwijde uitdagingen van deze tijd. Te denken valt aan klimaatverandering, migratie en armoedebestrijding. Door als Nederland aan te sluiten bij de doelen van onze partners stemmen we af op de behoeften die vanuit Afrika worden geformuleerd. In dit kader wil Prisma de noodzaak van een open dialoog, onder andere over waarden, benadrukken. Open staan voor elkaars wereldbeelden, met in het bijzonder aandacht en respect voor religieuze verschillen, is een vitaal onderdeel van die dialoog. Dit wordt onderstreept door het feit dat meer dan 80 procent van de wereldbevolking zichzelf als religieus omschrijft. Ook de nieuwe generatie hecht veel waarde aan culturele identiteit – die vaak weer wordt gevoed door religie. Werken aan religieuze geletterdheid op ministeries en ambassades blijft onverminderd belangrijk. Wij roepen op om het mandaat van de speciaal gezant voor vrijheid van religie en levensovertuiging te continueren, middelen beschikbaar te stellen om aan dit werk gestalte te geven en concreet de samenwerking te zoeken met faith-based organisaties.

TOELICHTING 6:

De wereldwijde noden zijn de afgelopen jaren sterk gestegen ten gevolge van klimaatverandering, COVID-19 en een stijgend aantal conflicten. Het aantal mensen geconfronteerd met (risico op) acute hongersnood is sinds 2021 meer dan verdubbeld. Daar bovenop nemen conflicten en instabiliteit wereldwijd toe en als gevolg daarvan zal het aantal mensen in nood nog verder stijgen. Ondanks de stijgende noden blijven de beschikbare financiële middelen achter. Nederland is tot op heden een betrouwbare donor gebleken. Daarom is onze oproep om het budget voor noodhulp verder op te hogen als de humanitaire noden in de wereld verder blijven stijgen. Het nieuwe kabinet kan gebruik maken van haar positie als betrouwbare donor om ook andere donoren aan te sporen om meer te doen op noodhulp. Het bieden van meerjarige, ongeoormerkte financiering is iets waarin Nederland voorop loopt, en moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en waar mogelijk uitgebreid. Dit komt de effectiviteit van de geboden noodhulp ten goede, en biedt organisaties de benodigde autonomie. De ingeslagen weg rondom meer autonomie en zeggenschap voor lokale organisaties steunen wij van harte, en mag wat de Prisma-leden betreft verder versterkt worden in de komende kabinetsperiode. Tot slot kan Nederland meer investeren in manieren van financiering waarin noodhulp en ontwikkeling aan elkaar worden gekoppeld. Deze financieringsmechanismen zouden echter niet ten koste mogen gaan van bestaande investeringen in noodhulp en ontwikkelingssamenwerking.

TOELICHTING 7:

Conflicten hebben vaak meerdere dimensies en zijn daardoor lastig te doorgronden. We juichen de Nederlandse multilaterale inzet in veiligheid en rechtsbescherming toe, maar roepen ook op om aandacht te blijven hebben voor het werk dat ontwikkelingsorganisaties kunnen doen op het lokale niveau. Conflicten zijn vaak diepgeworteld en gemeenschappen hebben te maken met diepe wonden en trauma's. Juist op dit niveau kunnen lokale organisaties stukje bij beetje werken aan duurzame vrede, door gemeenschappen met elkaar in gesprek te laten gaan en hen te begeleiden in het oplossen van conflicten. Specifiek in de jaren na een conflict zou er ook na een fase van humanitaire hulp aandacht moeten blijven voor Mental Health and Psychosocial Support (MHPSS). Onderzoek wijst namelijk uit dat psychologische factoren mensen kwetsbaar maken voor polarisatie, radicaliteit en geweld. Aandacht voor MHPSS na de initiële noodhulp fase blijft echter achter, hetgeen resulteert in te weinig aandacht voor de lange termijn effecten van een conflict. Aandacht geven aan de fase na een conflict past binnen het 'Triple Nexus' denken, een benadering die wel geaccepteerd is, maar te weinig zichtbaar is in Nederlands beleid. Door in ontwikkelingsamenwerking conflictsensitief te zijn zorgen we dat we ons houden aan het 'do no harm'-principe en werken we aan duurzame ontwikkeling van gemeenschappen.

TOELICHTING 8:

'Wat je aandacht geeft groeit'. Het is een aloude wijsheid die keer op keer blijkt. Landen die jongeren als focusgroep in beeld hadden tijdens de pandemie, laten betere mentale gezondheidsuitkomsten voor die jongeren zien na afloop van de pandemie als landen die hier niet bewust aandacht in hebben geïnvesteerd.

Bovendien zien we dat achterstanden die op jonge leeftijd worden opgelopen, nauwelijks nog in te halen zijn. Een vroege interventie - het liefst in de eerste 1000 dagen - is daarom van groot belang. Zowel voor het kind zelf, maar ook voor de rest van de samenleving. We zien dat de focus momenteel met name ligt bij jongeren en vrouwen, maar daarmee lopen we het risico om niet genoeg te investeren in een goede basis voor de meest kwetsbare mensen in ontwikkelingslanden. We roepen daarom mede namens onze leden die werken met jonge en kwetsbare kinderen op hen expliciet aandacht te geven in het Nederlandse buitenlandbeleid. Dit kan onder andere door te investeren in de aanwezigheid en kwaliteit van onderwijs, maar ook door bijvoorbeeld in conflictsituatie specifiek te sturen op en te investeringen in passende en kwalitatieve psychosociale zorg en traumaverwerking voor kinderen. Ook investeren in kennis over een gevarieerd dieet en schoolmaaltijden zijn bewezen interventies om gemeenschappen de basisvoorwaarden in handen te geven voor gelukkige, gezonde kinderen. Zij zijn de toekomst.

TOELICHTING 9:

Mensen met een beperking behoren tot de meest gemarginaliseerde groepen in ontwikkelingslanden. Dat is helemaal het geval wanneer hun beperking bovenop een andere kwetsbare factor zoals gender, migratiestatus of leeftijd komt. Het is belangrijk dat Nederland blijft investeren in het versterken van de positie van mensen met een beperking. Dat houdt in dat mensen met een beperking in staat worden gesteld om hindernissen weg te nemen die volwaardige deelname aan de samenleving belemmeren. Dit kan onder andere door middel van investeringen in het verbeteren van toegang tot zorg, het stimuleren van inclusief onderwijs, het creëren van mogelijkheden voor revalidatie binnen de gemeenschap en het versterken van toegang tot de arbeidsmarkt om in eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. De *rights-based approach* is daarin leidend en moet blijvend onder de aandacht worden gebracht. Om inclusie van mensen met een beperking te bevorderen is het nodig dat het een integraal onderdeel wordt in programma- en beleidsontwikkeling voor het departement buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking.

TOELICHTING 10:

Door handelsstromen, internationale productieketens en internationale samenwerking heeft Nederlands beleid direct invloed op sociale en economische kansen in het Zuiden. Beleidscoherentie voor ontwikkeling en IMVO-beleid zijn daarin twee belangrijke pijlers. Inzet op beleidscoherentie en consequente toepassing van de SDG-toets (geïntegreerd in het Beleidskompas) door in elk geval de ministeries van BZ/BHOS, EZK, FIN en LNV draagt bij aan de effectiviteit van ontwikkelingsbeleid en aan de geloofwaardigheid van Nederland als betrouwbare partner. Spoedige invoering van IMVO-wetgeving conform internationale normen als de OESO-richtlijnen is essentieel om ervoor te zorgen dat Nederlandse bedrijven misstanden op het gebied van mensenrechten en milieu aanpakken en voorkomen, en lokale belanghebbenden te verzekeren van toegang tot herstel en compensatie.